

SKAUT

ISSN 1898-7729

HARGERSKIE PISMO HISTORYCZNE • KWARTALNIK • TARNÓW • MARZEC 2026 r. • ROK XXII • NR 1 [83]

WACŁAW BŁAŻEJEWSKI (1902–1986), fot. Janusz Bułhak, ok. 1965 r.

OD REDAKCJI

W bieżącym numerze przypomniana została postać Wacława Błażejewskiego oraz jego dorobek w postaci prac historycznych, bibliograficznych i biograficznych, bez których dzisiejsza znajomość historii Skautingu polskiego i Harcerstwa byłaby znacznie mniejsza. Był człowiekiem obarczonym kalem i można sobie wyobrazić jak trudno było mu się mierzyć z rówieśnikami oraz jak dużo wysiłku musiał wkładać w proste dla zdrowych osób codzienne czynności. Nie zamknął się jednak w czterech ścianach, pewność siebie odnalazł w Harcerstwie. O tym można więcej przeczytać w książce Mariana Miszcuka, *Życie na przekór. Wacław Błażejewski 1902–1986*.

Ta książka, wydana w 2018 roku przez wydawnictwo Impuls w Krakowie, to pięknie opisane trudne życie bohatera. Czerpałem z niej, opisując w biogramie Wacława Błażejewskiego fragmenty jego życia mniej mi znane z innych źródeł.

Autor znał osobiście Wacława Błażejewskiego, więc zawarł w książce sporo informacji bezpośrednio przekazanych mu w rozmowach, w trakcie pracy nad przygotowywanymi do druku książkami. Znał również Halinę Martin, dobrego ducha Wacława Błażejewskiego, która wspierała go finanso-

wo w trudnych latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX wieku.

Książka pisana z różnych perspektyw świetnie oddaje różne aspekty życia postaci tytułowej, jest bardzo prawdziwa i pokazuje kunszt pisarski autora.

Zachęcam do jej lektury. Warto zapoznać się z obszerną biografią osoby, która wywarła ogromny wpływ na postrzeganie Harcerstwa

w społeczeństwie, a przede wszystkim by dostrzec odporność na przeciwności losu i konsekwencję w kolejnych fazach gromadzenia zbiorów. Być może Wacław Błażejewski był dla Aleksandra Kamińskiego wzorcem jednej z postaci w opowiadaniach dla młodzieży *Narodziny Dzielności*.

Kolejnym tematem, jakim stale zajmujemy się na łamach „Skauta”, są sztandary harcerskie. Tym razem Lesław Dall opisuje uroczystość poświęcenia sztandaru wiejskiej drużyny harcerskiej w Niedzicy. Sztandary, to jeden z najważniejszych atrybutów jednostek harcerskich i chyba temat najmniej dotychczas eksplorowany w materiałach historycznych. Jak można się jednak przekonać z zamieszczonego artykułu, możliwe jest odtworzenie fragmentu działalności harcerskiej nawet w małej społeczności. Osoby przypomniane przy okazji poświęcenia i przekazania drużynie sztandaru być może w innych okolicznościach nie zaistniałyby w historiografii tej społeczności.

Dlatego warto sięgać do kronik, roczników czasopism, przeszukiwać archiwa i zbiory prywatne. Odnalezienie tam ślady aktywności harcerskiej stanowią przede wszystkim dowód na to, że ta działalność miała sens i przynosiła efekty wychowawcze. ■

Marek Popiel

SKAUT. HARCERSKIE PISMO HISTORYCZNE® ISSN 1898-7729

Redakcja: **Lesław Dall** - Zakopane, **Marek Karpiński** - Tarnów, **Marek Popiel** (red. naczelny, odpowiedzialny i wydawca) • Adres redakcji: ul. Krakowska 42/9, 33-100 Tarnów • tel. 530 324 027 • skaut.tarnow@gmail.com • www.skaut.tarnow.pl • „SKAUT” jest harcerskim pismem niezależnym • Wszelkie prawa zastrzeżone ©1996-2026 • Przedruk za zgodą redakcji, za wskazaniem autora i źródła tekstu • Nadesłane materiały redakcja publikuje nieodpłatnie • Redakcja zastrzega sobie prawo adiustacji nadesłanych tekstów, dokonywania skrótów i zmian • Publikowane teksty nie zawsze są zgodne ze stanowiskiem redakcji •

Przedsięwzięcie o charakterze non profit •

Marek Popiel

BIBLIOGRAFIA HARCERSKA WAĆŁAWA BŁAŻEJEWSKIEGO

Definicje słownikowe określają bibliografię jako uporządkowane według przyjętych kryteriów spisy obiektów gromadzonych w bibliotekach i archiwach. Bibliografie mogą więc obejmować książki, czasopisma, artykuły, druki lub inne dokumenty. Jest to także dziedzina wiedzy z zakresu bibliotekoznawstwa, która wprowadza zasady opisu obiektów bibliotecznych, normuje sposoby tworzenia zbiorów informacji bibliograficznej i klasyfikuje typy bibliografii na: bieżące, retrospektywne, specjalne, narodowe, etc. Praktycznie w każdym artykule i książce naukowej czy tej o charakterze popularno-naukowym, bibliografia powinna być częścią aparatu naukowego; obok wstępu, przypisów i indeksów. Każda aktywność badawcza, pisarska, redaktorska czy wydawnicza powinna opierać się o wcześniejszą analizę zagadnienia w oparciu odpowiednie bibliografie.

Do najważniejszych bibliografii książek skautowych i harcerskich zaliczyć należy *Bibliografię Harcerską 1911–1960*¹, która została opracowana przez Waćława Błażejewskiego w 1961 roku. Minęło zatem sześćdziesiąt pięć lat, gdy maszynopis był ukończony. Niestety, nie doszło wówczas do wydania tego opracowania.

Autor we wstępie opisał powody jakie skłoniły go do przygotowania tego dzieła: *Bibliografia niniejsza opracowana została na przestrzeni lat 1957–1961. Inicjatywę tej pracy dała w zasadzie Komisja Historyczna przy Naczelnej Radzie Harcerskiej, powołana do*

Maszynopis Bibliografii harcerskiej Waćława Błażejewskiego z 1960 r. Zbiory: Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu.

*życia w początkach 1957 r., a stawiająca sobie przede wszystkim jako zasadnicze zadanie gromadzenie materiałów historycznych dla przyszłego, źródłowego opracowania historii Harcerstwa na zbliżające się wówczas 50-lecie istnienia Organizacji. Do projektowanego wydania historii wprawdzie nie doszło, tym więcej, że przestała działać i Komisja Historyczna, ale autor, gromadzący początkowo jedynie dane bibliograficzne dotyczące zagadnień historii, przesunął granice swej pracy i postanowił objąć całokształt piśmiennictwa harcerskiego za lata 1911–1960*².

² Tamże, s. V.

Bibliografia sporządzona została w układzie systematycznym, co doskonale widać poprzez spis treści: *Wstęp, Wykaz ważniejszych skrótów, Zestawienie źródeł wykorzystanych w tej pracy, Bibliografia, I. Bibliografie i katalogi, II. Opracowania ogólne, III. Historia, IV. Organizacja, V. Cele i zadania, VI. Metodyka, VII. Technika, VIII. Powieść, nowela, reportaż, IX. Pieśni, poezje, śpiewniki, X. Utwory sceniczne, XI. Jednodniówki, XII. Kalendarze harcerskie, XIII. Odezwy, ulotki, XIV. Różne, Układ chronologiczny, Indeks.*

Taki układ bibliografii wynikał z utrudnionego dostępu do wielu wydawnictw sprzed I wojny światowej czy z okresu międzywojennego. Dlatego autor starał się zawrzeć w niej wszystkie odnalezione publikacje i dokumenty do których dotarł i o których miał informacje ze źródeł wtórnych. Uważał, że już sam opis w jakiś sposób zabezpieczy je dla przyszłych pokoleń badaczy, by nie przypadły jak miliony dokumentów, które zostały spalone i zniszczone w różnych okresach. Dokumenty te autor oznaczył znakiem [+].

Maszynopis bibliografii niestety nie znalazł wydawcy. Mimo tego niepowodzenia, autor nie tylko nie zaprzestał poszukiwania zapomnianych wydawnictw i prac nad uaktualnieniem bibliografii. Usilnie starał się też znaleźć wydawcę. W liście do pfm. Zenona Buczewskiego, harcerza Szarych Szeregów, powstańca warszawskiego, wydawcy i redaktora w Szwecji i Kanadzie, pisał: [...] *Proponowałem mi kiedyś wydanie mojej bibliografii na powielaczu u siebie [w Kanadzie – red.]. Chwilowo próbuję jeszcze różnych dróg i sposobów na miejscu. Ciekawi mnie jednak jaki byłby koszt wykonania jej za Two-*

¹ Waćław Błażejewski, *Bibliografia Harcerska 1911–1960*, [maszynopis], Warszawa, 1960, XI + 291 s.

im uprzejmym pośrednictwem. Objętość tej mojej bibliografii, niestety jest wielka – 320 stron maszynopisu, przy choćby 200 egz. – to 64 000 stron druku. To dużo, prawda? Liczy ona około 1800 pozycji z pełnym opisem bibliograficznym, po 2–3 wiersze każda pozycja. Ponadto druga część zawiera układ chronologiczny, wg lat wydania, ale już tylko sam autor, tytuł, wydawca. Do tego na końcu indeks. Jak mnie poinformowano nie powinienem mieć kłopotów z wydaniem tam. Po prostu wysyłka do różnych bibliotek w kraju wg adresów dostarczonych oraz do kilkunastu większych bibliotek za granicą. Ile też wyniosłby koszt? Napisz szczerze, nie krępując się. Tylko czy rozporządzasz maszyną do pisania z normalnymi małymi i dużymi czcionkami, nie tak jak pisane są Twoje listy wyłącznie dużą czcionką, co w bibliografii byłoby, niestety, nie do przyjęcia. Podkreślam, że są to tylko

w kilku egzemplarzach i jeden z nich postaram się przesłać Ci jakąś drogą⁴.

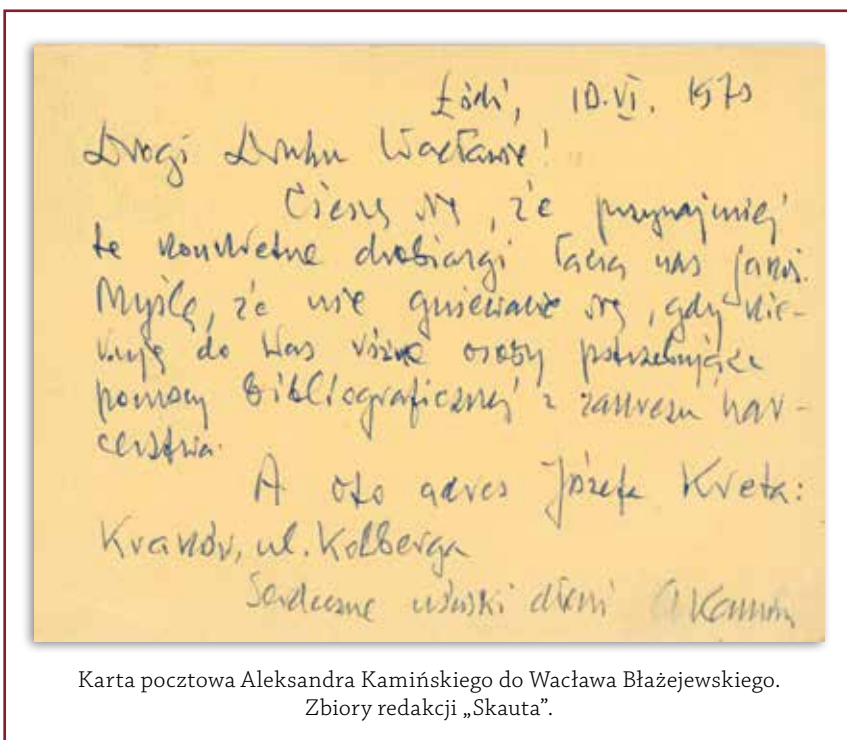
W 1973 roku pojawiła się szansa na wydanie bibliografii. Został wykonany nawet skład książki oraz szrotka korektorska, co przecież wiązało się ze znacznymi kosztami dla wydawcy, którym był Wydział Dokumentacji i Informacji Głównej Kwatery ZHP. Z jakiś przyczyn nie doszło jednak i wówczas do publikacji. Jak ważne było to opracowanie, świadczyć może karta pocztowa napisana przez Aleksandra Kamińskiego do Waława Błażejewskiego: *Drogi Druhu Waławie!*

Cieszę się, że przynajmniej te konkretne drobiazgi łączą nas jeszcze. Myślę, że nie gniewacie się, gdy kieruję do Was różne osoby potrzebujące pomocy bibliograficznej z zakresu harcerstwa. [...].

Serdeczne uściski dłoni
AKamiński⁵

Szrotka korektorska strony tytułowej Bibliografii harcerskiej przygotowana w 1973 r. Zbiory redakcji „Skauta”.

Karta pocztowa Aleksandra Kamińskiego do Waława Błażejewskiego. Zbiory redakcji „Skauta”.

pytania teoretyczne w tej chwili, nie tracę bowiem jeszcze nadziei na wydanie jej w kraju³.

Kolejne lata nie przyniosły przełomu. W 1965 roku pisał do Zenona Buczewskiego: *Z bibliografią nic nowego. Ponieważ przybyło mi kilkadziesiąt pozycji przepiszę ją na nowo*

³ List Waława Błażejewskiego do Zenona Buczewskiego, Warszawa, 14 września 1962, s. 1; Kopia w Zbiorach redakcji „Skauta”. Brak jest niestety odpowiedzi na ten list.

Ze względu na duże zainteresowanie bibliografią, Waław Błażejewski zdecydował się na odpłatne przekazanie maszynopisu z odręcznymi poprawkami, do Zakładu Narodowego

⁴ List Waława Błażejewskiego do Zenona Buczewskiego, Warszawa, 27 stycznia 1965, s. 1. Kopia w Zbiorach redakcji „Skauta”.

⁵ Karta pocztowa Aleksandra Kamińskiego do Waława Błażejewskiego. Łódź, 10 czerwca 1970 r. Zbiory redakcji „Skauta”.

im. Ossolińskich we Wrocławiu w 1973 roku. Maszynopis posiada sygnaturę: 14986/II. W tym samym roku Waław Błażejewski przekazał wiele innych opracowań i dokumentów⁶ oraz uzupełnił ten zbiór w 1977 roku. Dzięki temu może korzystać z niego szerokie grono badaczy historii Harcerstwa, potrzebujący rzetelnej informacji bibliograficznej.

Na fali odnowy społecznej i politycznej początku lat osiemdziesiątych XX wieku, po dwudziestu latach od pierwszej próby, książkę wydała Młodzieżowa Agencja Wydawnicza w Warszawie. W marcu 1981 roku zakończony został druk *Bibliografii harcerskiej*⁷ autorstwa Waława Błażejewskiego w nakładzie 1000 egzemplarzy. Mija więc czterdzieści pięć lat od ukazania się tej książki na rynku księgarskim, bez której trudno sobie wyobrazić jakąkolwiek działalność badawczą, pisarską czy redaktorską związaną z historią Skautingu polskiego i Harcerstwa. Tom opatrzony był dopiskiem: *Do użytku wewnątrzorganizacyjnego*, który w tamtych czasach pozwalał na druk książki bez ingerencji Głównego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk, potocznie zwanego cenzurą.

⁶ Materiałom tym przypisano sygnatury od 14987/II do 15025/II

⁷ Waław Błażejewski, *Bibliografia Harcerska 1911–1960*, Warszawa, 1981, 452 s.

W 1984 roku ukazał się suplement do bibliografii Waclawa Błazejewskiego⁸. W tekście *Od autora* pisał: *Praca niniejsza stanowi uzupełnienie pierwszego tomu „Bibliografii harcerskiej” za lata 1911–1960. Zawiera materiał, który chronologicznie przynależy do wspomnianego tomu, ale został odkryty dopiero w trakcie przygotowań do wydania drugiego tomu, obejmującego lata późniejsze. [...] Pozwalam sobie serdecznie podziękować tym wszystkim, którzy dopomogli mi w zgromadzeniu tego materiału. Szczególną wdzięczność winien jestem Panu prof. dr. Władysławowi Chojnackiemu za wartościowe informacje dotyczące poloników amerykańskich oraz Panu prof. dr. Edwardowi Serwańskiemu za cenne uwagi uzupełniające dotyczące wydawnictw harcerskich z Wielkopolski. Dziękuję również Druhnii Marii Żychowskiej za nadesłanie mi zestawienia braków w wydanej poprzednio „Bibliografii”.*

Serdeczne podziękowanie składam wreszcie moim młodym Przyjaciółom-Druhom: Kubie Kozłowskiemu, Marianowi Miszczukowi i Grzegorzowi Nowikowi za życzliwe i ohotne udostępnienie swoich księgozbiorów, co umożliwiło mi dokonanie opisu druków, często nieosiągalnych w bibliotekach, z autopsji⁹.

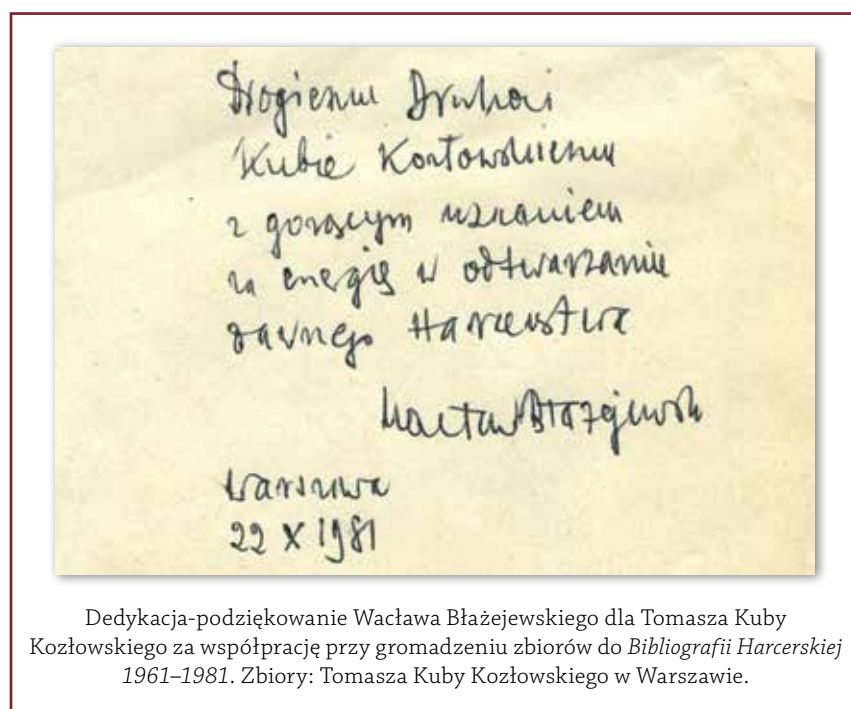
Idąc niejako za ciosem oraz dysponując znaczną ilością fiszek bibliograficznych

⁸ Waclaw Błazejewski, *Bibliografia Harcerska 1911–1960. Suplement*, Warszawa, 1984, 66 s.

⁹ Waclaw Błazejewski, *Bibliografia Harcerska 1911–1960. Suplement*, Warszawa, 1984, s. VII–VIII.

wydawnictw z lat późniejszych, Waclaw Błazejewski przygotował dzięki pomocy in-

Praca nad bibliografią była prowadzona stale, bez względu na okoliczności ustrojowe

strukturów-pasjonatów z młodszego pokolenia drugi tom bibliografii za lata 1961–1981¹⁰. Nie był jednak zadowolony z edytorskiej formy tego tomu. W sumie objął więc poszukiwaniami i badaniami siedemdziesiąt lat działalności Skautingu Polskiego oraz Harcerstwa. W trzech książkach odnotowanych zostało 3 177 pozycji bibliograficznych.

¹⁰ Waclaw Błazejewski, *Bibliografia Harcerska 1961–1981*, Warszawa, 1985, 238 s., nakł. 1000 egz.

i zdrowotne. Gromadzenie publikacji skautowych i harcerskich wymagało dużego wysiłku organizacyjnego, a komunikowanie się z bibliotekami było trudne także pod względem finansowym.

Artykuł niniejszy poszerza i uzupełnia opracowanie Mariana Miszczuka, *Waclawa Błazejewskiego „Bibliografia harcerska”*, zamieszczone w piśmie „Skaut”, Tarnów, 23 kwietnia 2005, nr 1, s. 3–8. ■

M. Popiel

Marek Popiel

WACŁAW BŁAŻEJEWSKI (1902-1986)

BIBLIOFIL I WYDAWCA HARCERSKI

Harcercz, harcmistrz, autor, historyk Skautingu polskiego i Harcerstwa, twórca i kierownik Centralnego Archiwum Harcerskiego (1933–1939, 1945–1947), kierownik Harcerskiego Biura Wydawniczego (1932–1937, 1945–1947), współwłaściciel Wydawnictwa Godziemba.

Urodził się 25 sierpnia 1902 roku w Warszawie w rodzinie Władysława, stolarza i Bronisławy z domu Mrozowska. Miał trzech braci: Czesława, Tadeusza i Jana. Wacław Błażejowski w dzieciństwie zachorował na polio, co spowodowało widoczne i trwałe kalectwo. Mimo kilku operacji, do końca życia używał laski. Przez problemy zdrowotne naukę podjął dopiero w 1915 roku. Uczęszczał do sześcioklasowego II Gimnazjum Miejskiego w Warszawie. Szkołę ukończył w 1919 roku w wieku siedemnastu lat. Pracując dorywczo, ukończył w 1920 roku kurs buchalteryjny oraz w latach 1921–1922 Kurs Naukowy inż. Gracjana Pyrka. W latach 1925–1926 odbył studia w Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. Około 1923 roku ogarnęła go pasja bibliofilska. Rozpoczął gromadzenie książek i czasopism harcerskich, dzieł historycznych oraz warsawianów. Dość szybko zgromadził spory księgozbiór, który stale powiększał.

Do 7 Warszawskiej Drużyny Harcerzy im. Karola Kniaziewicza wstąpił w 1921 roku. W ciągu kolejnych lat pełnił funkcje zastępo-

Wacław Błażejowski, fotografia z legitymacji służbowej z 1921 r.

wego, sekretarza, bibliotekarza, członka rady drużyny aż do objęcia w 1929 roku funkcji drużynowego. Przez cały ten czas zdobywał

sprawności i kolejne stopnie harcerskie: młodzika zdobył 4 lipca 1921 roku, wywiadowcą został 22 grudnia 1921 roku, stopień ćwika otrzymał 25 lipca 1923 roku. Wyjeżdżał z drużyną na obozy na Huculszczyźnie i Wileńszczyźnie. Po odbyciu w 1923 roku chorągwanego kursu komendantów obozów, sam zorganizował dwa obozy letnie niedaleko wsi Glina koło Małkini i nad Bugiem. Od przekazania drużyny następcy w 1931 roku, aż do wybuchu wojny 1 września 1939 roku, był sekretarzem Koła Przyjaciół Harcerstwa działającego przy 7 WDH.

Od września 1923 roku pełnił funkcję referenta personalnego, a od lutego 1924 roku był skarbnikiem Komendy Warszawskiej Chorągwi Męskiej. 31 maja 1924 roku został mianowany przodownikiem. Stopień podharcmistrza otrzymał 25 kwietnia 1928 roku, który po zmianie systemu stopni uznany został za stopień harcmistrza). Wziął udział w IV Walnym Zjeździe Oddziału Warszawskiego ZHP. Latem 1927 roku ukończył kurs instruktorski nad Wigr-

ZAKŁAD STOLARSKI
Władysława Błażejowskiego
ul. Złota Nr. 57 m. 1.

Warszawa, dn. 193... r.

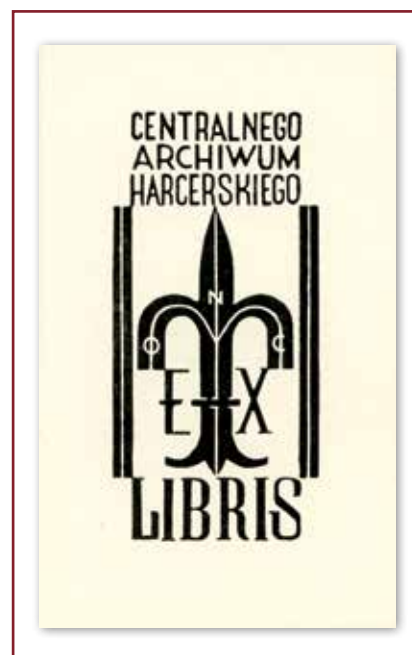
Nagłówek papieru firmowego Zakładu stolarskiego Władysława Błażejowskiego, lata trzydzieste XX w. Zbiory red. „Skauta”.

Znak Harcerskiego Biura
Wydawniczego w Warszawie.
Proj. Władysław Czarnecki.

i Telefonów w Warszawie. Waław Błażejowski przyjął zaferowaną pracę w wydziale technicznym i pracował tam od maja 1928 roku do wybuchu wojny. W 1932 roku hm. Józef Sosnowski zorganizował Harcerskie Biuro Wydawnicze w Warszawie. Jako przewodniczący, znając zainteresowania bibliofilskie Waława Błażejowskiego, zaproponował mu współpracę w charakterze kierownika (redaktora) technicznego. W latach 1932–1936 wydano czterdzieści dwie książki, z których aż trzydzieści dziewięć było efektem działań redaktorskich Waława Błażejowskiego. Równolegle z tą pracą rozpoczął pisanie książki pt. *Historia Harcerstwa Polskiego*, która została wydana w nakładzie 1000 egzemplarzy w 1933 roku.

Ważnym wydarzeniem w dziejach ZHP, którego inicjatorami i realizatorami byli hm. Józef Sosnowski oraz Waław Błażejowski, była *I Wystawa Książki Harcerskiej* trwająca od 2 do 9 grudnia 1934 roku. Na wystawie w Państwowym Urzędzie Wychowania Fizycznego zaprezentowano ponad 500 książek i broszur o tematyce harcerskiej.

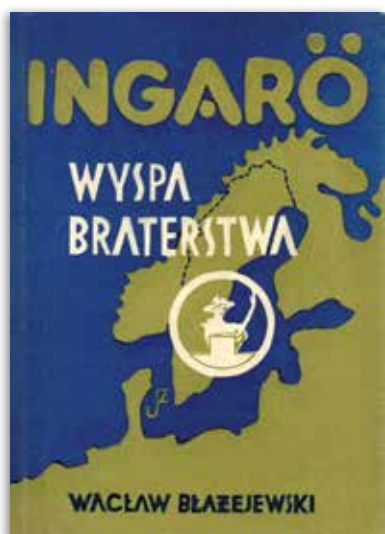
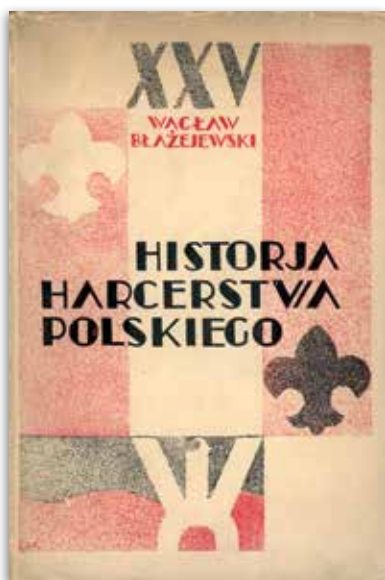
W 1935 roku ukazało się drugie wydanie książki *Historia Harcerstwa Polskiego*, z okazji Jubileuszowego Złotu Harcerstwa Polskiego w Spale, wydrukowane w nakładzie 3000 egzemplarzy, zmienione i uzupełnione

mi, na którym szefem wyszkolenia był hm. Aleksander Kamiński.

W Komendzie Warszawskiej Chorągwi Męskiej poznał hm. Józefa Sosnowskiego, kierownika wyszkolenia w Dyrekcji Poczty

Waława Błażejowski (stoi drugi z prawej) wraz z członkami 7 WDH na obozie w Kamesznicy Dolnej w 1924 r. Zbiory redakcji „Skauta”.

Publikacje Waclawa Blazejewskiego.
Zbiory redakcji „Skauta”.

Fotografia ślubna Jadwigi Jaglińskiej i Waclawa Blazejewskiego. Warszawa, 1935 r.
Zbiory redakcji „Skauta”.

o materiały odnalezione w trakcie tworzenia, od października 1933 roku. Centralnego Archiwum Harcerskiego. Waclaw Blazejewski został jego kierownikiem. Zanim to nastąpiło, ukończył specjalistyczny kurs archiwalny zorganizowany przez dyrekcję Archiwum Akt Dawnych w Warszawie. Włączył do archiwum także archiwalia zgromadzone przez kilku ówczesnych działaczy harcerskich. Część pamiątek i eksponatów wyodrębnił na potrzeby mającego powstać Muzeum Harcerstwa oznaczając je specjalną pieczęcią.

W 1933 roku uczestniczył w IV Jamboree w Gödöllő na Węgrzech. W czasie Jubileuszowego Zlotu Harcerstwa Polskiego i Zlocie Skautów Słowiańskich w Spale, w 1935 roku, był kierownikiem Działu Wydawniczego Szefostwa Prasy, Propagandy i Reprezentacji. Wraz z współpracownikami zredagował informator, przewodnik złotowy oraz przewodnik po wystawie harcerskiej zorganizowanej na terenie Zlotu, a także wydał gazetkę ścienną „Wici Harcerskie”. Obozowe lato 1935 roku zakończył na II Światowym Zlocie Roversów na wyspie Ingarö w Szwecji. 11 września 1935 zawarł związek małżeński z Heleną Jadwigą Jaglińską.

W 1936 roku rozpoczęło działalność Wydawnictwo Godziemba. Była to spółka o małym kapitale finansowym ale ogromnym ekwiwalencie pracy twórczej i organizacyjnej wspólników: Waclawa Blazejewskiego i hm. Kazimierza Gorzkowskiego. Pierwszą wydaną książką była: *Ingarö – wyspa brater-*

stwa. Wspomnienia z wyprawy na 2-gi Światowy Zlot Roversów w Ingarö w Szwecji w 1935 r. W kolejnych latach Oficyna wydała między innymi Tadeusza Kwiatkowskiego *Zwyczajy i obrzędy harcerskie* (1937 r.) oraz Wiktora Szyryńskiego *Ambulans harcerski* (1937 r.). Uczestniczył też w V Jamboree w Vogelenzang w Niemczech w 1937 roku. Aż do wybuchu wojny, obok zajęć pracowniczych, sporo wysiłku wkładał w przygotowanie i wydanie książek przez wydawnictwo Godziemba.

W wyniku niemieckiego ostrzału artyleryjskiego 8 września 1939 roku uległo zniszczeniu mieszkanie Blazejewskich przy ulicy Pruszkowskiej 8 w Warszawie, w którym

Znak Wydawnictwa Godziemba w Warszawie. Proj. Teodor Kleindienst (Klonowski). Zbiory redakcji „Skauta”.

spłonął cały zbiór varsavianów oraz książek i prasy harcerskiej. Budynek Dyrekcji Poczty i Telefonów zajęli urzędnicy niemieccy. Nie chcąc współpracować z okupantem, porzucił pracę i zajął się administrowaniem domu oraz handlem książkami. Kontakt z właścicielami księgozbiorów, którzy je wyprzedawali, spowodował, że Waław Błażejewski rozpoczął kompletować po raz wtóry swój księgozbiór, który do wybuchu Powstania Warszawskiego rozrósł się do znacznych rozmiarów. Niestety i ten księgozbiór uległ spopieleniu w trakcie niszczenia Warszawy przez Niemców.

Z powodu używania laski i charakterystycznego chodu, nie przystąpił do bezpośredniej działalności konspiracyjnej. Poprzez Kazimierza Gorzkowskiego został jednak współpracownikiem Biura Informacji i Propagandy Komendy Głównej Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej. Przez cały okres okupacji niemieckiej prowadził działalność wydawniczą. Wykorzystał do tych działań wydawnictwo Godziemba i swoje dawne kontakty z drukarniami. W latach 1940–1941 wydawał konspiracyjne pismo satyryczne „Lipa”, a w 1941 roku – dziennik konspiracyjny „Dzień”. W wózku z książkami przewoził sprzęt i materiały poligraficzne, dorywczo zajmował się kolportażem. W 1944 roku wydał zbiór wierszy Władysława Gomułickiego *Pod znakiem Syreny*, zbiór utworów Cypriana Kamila Norwida

Waław Błażejewski na Zlocie w Spale, 8 lipca 1935 r. Zbiory redakcji „Skauta”.

pt. *Gromy i pyłki* oraz nowelę Stefana Żeromskiego *Pocałunek*. Dwa ostatnie wydawnictwa spłonęły prawie w całości podczas Powstania Warszawskiego. Uległy również zniszczeniu przygotowane do druku składy zecerskie książki Aleksandra Kamińskiego *Andrzej Małkowski*.

Pod koniec września 1944 roku Błażejewscy zostali wypędzeni z domu na Żoliborzu. Zostali skierowani do obozu selekcyjnego w Pruszkowie, z którego po kilku dniach udali się do powiatu miechowskiego, gdzie zamieszkali na wsi. Już w marcu 1945 roku Błażejewscy powrócili na zgłiszcza Warszawy. Następowala powolna stabilizacja. W 1946 roku urodził się syn Stefan, w 1948 roku córka Zofia, a w 1950 roku urodziła się Maria.

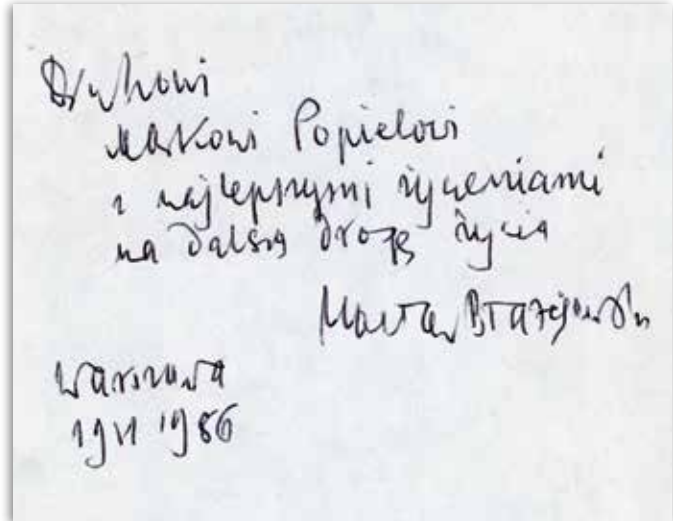
Jeszcze w czasie działań wojennych utworzone zostały struktury ZHP na zajętych przez sowietów terenach Polski na zachód od Bugu i nieco później w Warszawie. Hm. Józef Sosnowski, który wszedł do władz naczelnych zaproponował Waławowi Błażejewskiemu płatną pracę na stanowisku kierownika Harcerskiego Biura Wydawniczego i równoległe redagowanie pisma „Wiadomości Urzędowe” Naczelnictwa ZHP. Został również kierownikiem Centralnego Archiwum Harcerskiego. Rozpoczął gromadzenie kolejnego, trzeciego już księgozbioru harcerskiego, który w 1973 roku i w 1977 roku przekazał do zbiorów Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu.

W ciągu trzech lat wydał wiele wznowień przedwojennych książek harcerskich, jak i nowych tytułów. W 1948 roku władze ZHP rozpoczęły rugowanie przedwojennych instruktorów. Czyniono to poprzez rzucanie oskarżeń o defraudacje lub stosowanie inne bolszewickie metody. Podobnie jak wielu innych instruktorów harcerskich z okresu przedwojennego i wojennego, Waław Błażejewski został pozbawiony stopnia harcmistrza i usunięty z ZHP rozkazem Naczelnictwa L. 1 z 1 kwietnia 1949 roku.

Od lipca 1948 roku do września 1949 roku pracował w Komendzie Głównej Straży Pożarnej. Następnie, od października 1950 roku do lutego 1951 roku, w redakcji Nowych Książek, od marca 1951 roku do czerwca 1961 roku w Państwowym Wydawnictwie Szkolnictwa Zawodowego, a następnie w powielarni Za-

Publikacje Waław Błażejewskiego. Zbiory redakcji „Skauta”.

Ostatnia znana fotografia Waclawa Błazejewskiego wykonana przez Janusza Krężela 19 czerwca 1986 r. w Warszawie oraz dedykacja z tego dnia dla Marka Popiela w książce *Z dziejów Harcerstwa Polskiego (1910–1939)*.

kładu Szkolenia Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. Po przejściu w stan spoczynku pobierał skromną emeryturę.

W latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX wieku prezentował na harcerskich wystawach tematycznych swoje książki harcerskie. Przez wiele lat był aktywnym członkiem Zarządu Głównego i Oddziału Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Książki. Po Zjeździe Łódzkim w 1956 roku, kolejny raz wszedł w nurt spraw harcerskich. Współtworzył Krąg Instruktorów Wigry i redagował załącznik do „Wiadomości Wigierskich” zatytułowany „Kilka dat z dziejów Harcerstwa”. Był członkiem Komisji Historycznej przy Naczelnej Radzie Harcerskiej, która zainicjowała gromadzenie materiałów historycznych celem opracowania historii Harcerstwa. Waclaw Błazejewski zobowiązał się do przygotowania bibliografii harcerskiej. Prace prowadził od 1957 roku. Pierwszą wersję zakończył w 1961 roku, ale stale uzupełniał jej treść, aż do początku choroby, która uniemożliwiła dalsze zajmowanie się tym tematem. Efektem pracy był maszynopis książki: *Bibliografia harcerska 1911–1960*, niestety nie została wówczas wydana. Książka ukazała się na rynku księgarskim dopiero w 1981 roku.

Opracował również: *Postaci z dziejów. 35 biogramów działaczy i instrukto-*

ów harcerskich. Broszura wydana została w 1984 roku. Samodzielnie i we współpracy ze Stanisławem Broniewskim opracował dla *Polskiego Słownika Bibliograficznego* biogramy instruktorów harcerskich: Ignacego Kozielskiego, Mariana Luzara, Andrzeja Małkowskiego, Tadeusza Maresza, Jana Mauersbergera, Władysława Nekrasza, Antoniego Olbromskiego, Piotra Olewińskiego, Alojzego Pawełka, Tomasza Piskorskiego. Przygotował także do druku trzecie, w du-

żej części zmienione, opracowanie dotyczące historii Harcerstwa, uzupełnione o lata 1935–1939, opublikowane pod tytułem: *Z dziejów harcerstwa polskiego 1910–1939*. Książka ukazała się w 1985 roku.

Zmarł 19 listopada 1986 roku. Spoczął na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Odnaczoney: Złotym Krzyżem Harcerskiego Odnaczenia Honorowego Za Zasługę (1947), Złotym Krzyżem Za Zasługi dla ZHP, Odznaką Zasłużonego Działacza Kultury, Złota Odznaka Za Zasługi dla Warszawy.

Źródła: Listy Waclawa Błazejewskiego do Zenona Buczewskiego z lat 1961–1965 (kopie w zbiorach autora); Listy Zenona Buczewskiego do Waclawa Błazejewskiego z lat 1961–1965 (kopie w zbiorach autora); Waclaw Błazejewski, *Najstarsze polskie książki [skautowe]*, [w:] „Bibliofil Harcerski. Kwartalnik Klubu Przyjaciół książki Harcerskiej przy Tarnowskiej Chorągwi ZHP im. gen. Józefa Bema”, Janusz Krężel, redakcja, Tarnów, marzec 1987, z. 2, s. 10–17; Marian Miszczuk, *Błazejewski Waclaw*, [w:] *Harcerski Słownik Biograficzny, tom II*, Janusz Wojtyca, redakcja, Warszawa, 2008, s. 23–26; Marian Miszczuk, *Życie na przekór. Waclaw Błazejewski 1902–1986*, Kraków, 2018. Zbiory redakcji kwartalnika „Skaut. Harcerskie Pismo Historyczne”, Tarnów. ■

M. Popiel

Lesław Dall

SZTANDAR DRUŻYNY HARCERSKIEJ IM. PŁK. LISA-KULI W NIEDZICY NA SPISZU Z 1938 ROKU

Muzeum Harcerskie im. Olgi i Andrzeja Małkowskich w Zakopanem nabyło do swoich zbiorów cenne dokumenty – dwa zaproszenia z 1938 roku na uroczystość poświęcenia i nadania sztandaru Drużynie Harcerskiej im. płk. Lisa-Kuli w Niedzicy.

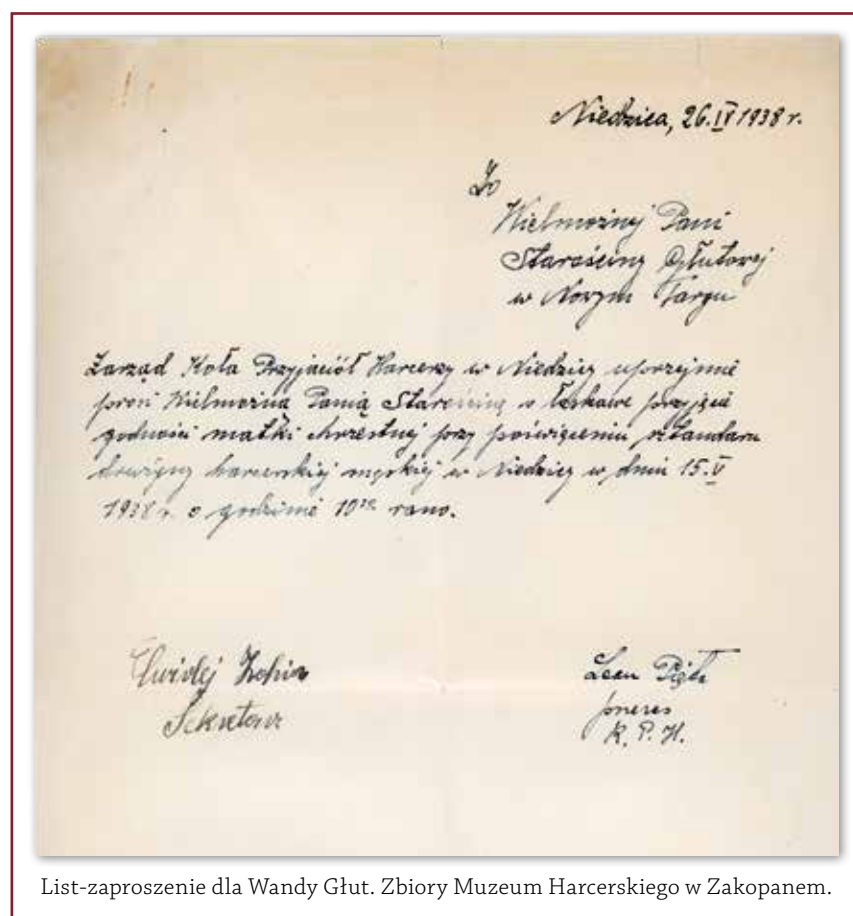
Niedzica to wieś położona na Polskim Spiszu przy granicy polsko-słowackiej, znana

jest w Polsce z węgierskiego zamku obronnego zwanego Dunajec oraz zapory i elektrowni wodnej na rzece Dunajec. Do Polski została włączona dopiero w 1920 roku po prawie dwuletnim polsko-czechosłowackim sporze terytorialnym i narodowościowym oraz niedoszłym plebiscycie. Oficjalne przejście władzy nad częścią Spisza przyznana Polsce,

z rąk międzynarodowej Podkomisji Plebiscytowej, nastąpiło podczas uroczystej ceremonii 15 sierpnia 1920 roku w Łąpszach Niżnych. Od listopada 1920 roku w szkole rozpoczęto nauczanie w języku polskim, zamiast w dotychczasowym języku słowackim.

W roku szkolnym 1936/1937 kierownictwo trzyklasowej szkoły powszechnej w Niedzicy objął Leon Pięta¹. Dzięki jego inicjatywom, w tej kresowej szkole, powołano Samorząd Uczniowski, chór, otworzono sklepik szkolny, zaczęła działać świetlica z odbiornikiem radiowym i stała biblioteką. Zorganizowano też drużynę ZHP im. płk. Lisa-Kuli.

Harcerstwo nie było czymś zupełnie nieznanym w Niedzicy. Latem 1923 roku powstała tu drużyna harcerska pod opieką Emanuela Merza. Niestety jej żywot był bardzo krótki. W latach dwudziestych i trzydziestych ubiegłego wieku do Niedzicy przyjeżdżały obozy harcerskie z głębi kraju. Po drugiej stronie Dunajca, w Sromowcach Wyżnych, od 1925 roku działała założona przez Olę Małkowską Szkoła Pracy Harcerskiej Dworek Cisowy, która prowadziła aktywną działalność kulturalno-oświatową w sąsiednich spiskich miejscowościach². 20 stycznia 1937 roku powstało w Niedzicy

List-zaproszenie dla Wandy Głut. Zbiory Muzeum Harcerskiego w Zakopanem.

¹ Leon Pięta (1901–1975), kierownik szkoły w Niedzicy w l. 1936–1939.

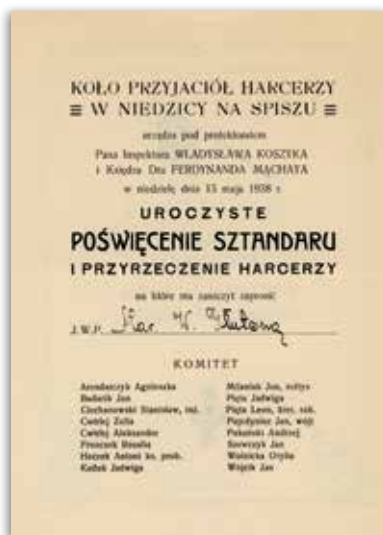
² Tadeusz Trajdos, *Rozważania na jubileusz 100-lecia przyłączenia części Spisza do Polski*, Nowy Targ, 2021, s. 18–20; *Założenie hufca harcerskiego na Spiszu*, „Gazeta Podhalańska”, Nowy Targ, 9 września 1923, nr 37, s. 5.

Harcerze niedziczcy ze sztandarem przed budynkiem szkoły, 15 maja 1938 r.
Fotografia z „Gazety Podhala”, Nowy Targ, 22 maja 1938, nr 20, s. 5.
Koloryzacja współczesna.

Następnie po apelu harcerskim wszyscy udali się do kościoła pod wezwaniem św. Bartłomieja. Okolicznościowe kazanie wygłosił ks. Mieczysław Czarniak⁴, zaś aktu poświęcenia sztandaru dokonał ks. proboszcz Antoni Haczek. Matką chrzestną sztandaru była Wanda Głut⁵.

Po mszy świętej, na placu przed szkołą, kierownik Leon Pięta wręczył sztandar hufcowemu Stanisławowi Ciechanowskiemu, który następnie przekazał go drużynowemu. Na nowy sztandar harcerze złożyli przyrzeczenie, a zuchy obietnicę zuchową. Program artystyczny wykonała drużyna harcerska oraz gromada zuchów pod opieką Małgorzaty Arendarczyk i Filomeny Kilian? [Silan?]. Okolicznościowe przemówienia wygłosili Leon Pięta, Stanisław Ciechanowski i wójt Jan Pojedyniec. Uroczystość zakończyła się wbianiem gwoździ pamiątkowych do drzewca sztandaru⁶.

Zaproszenie na uroczystość poświęcenia sztandaru. Zbiory Muzeum Harcerskiego w Zakopanem.

Koło Przyjaciół Harcerstwa, które ufundowało drużynę sztandar³.

Założycielem i prezesem KPH był Leon Pięta – kierownik szkoły. Członkami byli: Agnieszka Arendarczyk, Jan Badurik, inż. Stanisław Ciechanowski – hufcowy Hufca Harcerzy w Nowym Targu w latach 1934–1939, Zofia Cwirlej – sekretarka KPH, Rozalia Fronczek, ks. Antoni Haczek – proboszcz parafii w Niedzicy w latach 1934–1939, Ja-

³ Maria Waniczek, *Edukacja podstawowa do 2011 roku*, [w:] Anna Mlekodaj i Elżbieta Łukuś, redakcja, *Niedzica 1320–2020. Monografia*, Niedzica, 2020, s. 499.

dwiga Kaduk, Jan Milaniak – sołtys, Jadwiga Pięta – nauczycielka, Jan Pojedyniec – wójt gminy Łapsze Niżne w latach 1934–1939, Andrzej Pukański, Jan Szewczyk, Otylia Wolnicka – nauczycielka, Jan Wójcik.

Uroczystość poświęcenia i wręczenia sztandaru odbyła się 15 maja 1938 roku w Niedzicy. Rano, na placu przed odświętnie udekorowanym budynkiem szkoły, zgromadzili się uczniowie, zaproszeni goście, a także w zwartym szyku miejscowa Ochotnicza Straż Pożarna ze sztandarem i oddział Związku Strzeleckiego. Z Nowego Targu przybył inspektor szkolny Tadeusz Mazurkiewicz.

czyła się wbianiem gwoździ pamiątkowych do drzewca sztandaru⁶.

W kronice szkolnej zachowały się fotografie z uroczystości przedstawiające drużynę

⁴ Ks. Mieczysław Czarniak, w latach 1932–1940 katecheta w siedmioklasowej Szkole Powszechnej Męskiej w Nowym Targu.

⁵ Wanda Głut (1895–1959), żona Mariana Głuta, starosty nowotarskiego w latach 1935–1939.

⁶ *Poświęcenie sztandaru 1 Drużyny Harcerskiej na Spiszu*, „Gazeta Podhala”, Nowy Targ, 22 maja 1938, nr 20, s. 5; Michał Balara, *Wspomnienia i relacje z historii Spisza i Podhala*, Nowy Sącz, 1987, s. 70.

Fot. 1. Hufcowy Stanisław Ciechanowski przyjmuje przyrzeczenie od harcerza Franciszka Neupauera.

Fot. 2. Popisy Gromady Zuchów Krasnoludki.

Fot. 3. Przemawia wójt Jan Pojedyniec.

Fot. 4. Wbijanie gwoździ pamiątkowych w drzewce sztandaru. Od lewej: Leon Pięta, Stanisław Ciechanowski, NN, Jan Pojedyniec.

Fot. 5. Drużyna Harcerska z Niedzicy maszeruje 29 maja 1938 r. na Rynku w Nowym Targu, w czasie Święta Przy sposobienia Wojskowego i Wychowania Fizycznego.

Fotografie pochodzą z archiwum Szkoły Podstawowej w Niedzicy.

harcerską ze sztandarem. Widoczni niedzicy harcerze byli umundurowani, a w zasadzie ubrani w białe portki góralskie, białe koszule oraz chusty harcerskie, na głowie mieli jednokolorowe ciemne berety z lilijką harcerską⁷.

Wybuch II wojny światowej zakończył działalność drużyny i polskiej szkoły. Rano,

1 września 1939 roku, po krótkotrwałej walce z polską placówką Straży Granicznej, do Niedzicy weszły wojska słowackie⁸. W okupowanej Niedzicy, już we wrześniu 1939 roku, nowi słowaccy nauczyciele przejęli szkołę i rozpoczęli naukę w języku słowackim. Niedzica, wraz z całym Polskim Spiszem, została

22 grudnia 1939 roku, uchwałą sejmiku słowackiego, wcielona do Republiki Słowackiej.

Według niepotwierdzonych informacji sztandar, jako trofeum wojenne, został przejęty i wywieziony w głąb Słowacji⁹. Dalsze jego losy są nieznane. ■

L. Dall

⁷ Archiwum Szkoły Podstawowej w Niedzicy: Kronika szkoły w Niedzicy 1920–1950 – rok szk. 1937/38.

⁸ Andrzej Olejko, *Niedoszły sojusznik czy trzeci agresor. Wojskowo-polityczne aspekty trudnego sąsiedztwa Polski i Słowacji*, Kraków – Rzeszów, 2021, s. 303.

⁹ Andrzej Chmiel, *Związek Harcerstwa Polskiego – działalność na Spiszu*, „Na Spiszu. Pismo Związku Polskiego Spisza”, [Łąpsze Niżne], 2008, nr 4 (69), s. 15.

Marek Popiel

DOKUMENTY WYPRAWY SKAUTÓW POLSKICH DO BIRMINGHAM W 1913 ROKU

Wyjazd polskich skautów na III Wszecybrytyjski Skautowy Zlot i Wystawę był manifestacją polskości na arenie międzynarodowej. Należy pamiętać, że Polski nie było wówczas na mapach Europy. Andrzej Małkowski, który był sekretarzem wyprawy, musiał najpierw przekonać Anglików, że skauci polscy nie są reprezentantami żadnego z krajów zaborczych i nie pochodzą z Austrian Poland, Prussian Poland czy Russian Poland. Gdy to uczynił, był przez Roberta Baden-Powella honorowany na równi z innymi organizatorami narodowych organizacji skautowych. Nie przeszkadzało to jednak części jego instruktorów, którzy byli bardziej zachowawczy, na używanie w dalszym ciągu w niektórych oficjalnych dokumentach określenia: Austrian Poland.

Jako sekretarz wyprawy Andrzej Małkowski musiał zadbać o wiele istotnych szczegółów związanych z wyjazdem. Składały się na to kwestie organizacyjne, finansowe jak i propagandowe. Wypełnił je wszystkie w okresie przygotowawczym od lutego do czerwca 1913 roku, jak i w trakcie całej wyprawy. Pobyt w Birmingham zakończył się sukcesem na wielu płaszczyznach.

Niestety, wciąż mnożą się pytania o szczegóły tego wyjazdu. Przykładem jest brak imiennej lista uczestników wyprawy do Anglii, która mimo podejmowanych prób, obarczona jest wciąż znakami zapytania. Do dzisiaj nie udało się ustalić imiennie wszystkich jej uczestników¹.

¹ Marek Popiel, *Uczestnicy wyprawy do Birmingham w 1913 roku. Lista nr 1*, „Skaut. Harcerskie Pismo Historyczne”, Tarnów, wrzesień 2017, nr 4 [48], s. 11.

Jednym z pomysłów usprawnień sekretarza wyprawy było opracowanie i zlecenie wydrukowanie dokumentu – rodzaju ankiety-informatora, o dość szczegółowej treści, z którym uczestnicy mieli obowiązek się zapoznać, a po wypełnieniu, odesłać Andrzejowi Małkowskiemu. Niestety, znamy ten dokument tylko z zachowanej jego połowy. Jest to:

Prospekt Drużyny Reprezentacyjnej Polski na Zlot Skautowy w Birmingham

Z oglądu zachowanego fragmentu wynika, że dokument ma osiem stron o wymiarach 13,1 x 20,6 [cm]. Jego nazwę odnajdujemy we wspomnianej już książce *Jak skauci pracują*. Czytamy tam:

Związek Sokoli we Lwowie i jego komisja – Związkowe Naczelnictwo Skautowe, przyjęły wnioski organizatora wycieczki, który w kwietniu mógł rozesłać do polskich drużyn skautowych »Prospekt Drużyny Reprezentacyjnej Polski na Zlot Skautowy w Birmingham«, określający warunki uczestnictwa, datę wyjazdu i powrotu, przepisy umundurowania i wyekwipowania, oraz naznaczający uczestnikom termin stawienia się w Krakowie na dzień 25 czerwca².

Andrzej Małkowski napisał, że prospekt został rozesłany do drużyn skautowych. Można przypuszczać, że wydrukowano około 100–200 egzemplarzy prospektu. Jest za-

² Andrzej Małkowski, *Jak skauci pracują*, Kraków, 1914, s. 152.

tem możliwe, że w zbiorach archiwalnych lub prywatnych może znajdować się cały dokument. Zachowany fragment prospektu drukujemy obok, z apelem, aby poinformować redakcję „Skauta” o jego odnalezieniu, dzięki czemu wydrukujemy cały dokument, a w przypadku odnalezienia, przy okazji nazwisk osób zgłoszonych na wyprawę, także imienną listę jej uczestników.

Prospekt okazał się na tyle praktyczny, że rok później, przygotowując obóz stały na polanie Hurkotne w Tatrach, Andrzej Małkowski opracował i wydał własnym nakładem podobny druczek o wymiarach: 12,4 x 17,3 [cm]. Również Olga Małkowska wydała różniący się nieco treścią prospekt dla skautek zakopiańskich.

Jak skauci pracują

Kolejnym zagadnieniem, dotąd niewyjaśnionym, jest ilość wydrukowanych egzemplarzy książki-sprawozdania z wyprawy do Birmingham *Jak skauci pracują*, którą napisał Andrzej Małkowski.

Na stronie redakcyjnej każdego egzemplarza znajduje się wydrukowany numer, co pozwalało na kontrolę ilości sprzedanych egzemplarzy. Było to istotne, gdyż książkę sfinansował z własnych środków jej autor.

Książka ukazała się 27 czerwca 1914 roku, a więc niedługo przed wybuchem wojny światowej. Na terenie zaboru austriackiego jej sprzedażą zajmowała się firma G. Gebethner i sp., a w USA The Polish Book Importing co. Autor chciał, aby sprzedażą w zaborze rosyjskim zajęła się firma Gebethner i Wolff, co pozwoliłoby na szybsze odzyskanie zainwestowane-

Odkąd jest skautem i gdzie służył _____
 Stopień skautowy obecny (n. p. skaut II klasy, zastępowy) _____
 W jakich rodzajach ćwiczeń posiadał biegłość _____
 Przebyte ważniejsze choroby (w jakich latach) _____
 Obecny stan zdrowia (czy wymaga szczególnych ostrożności) _____
 Czy sypia obecnie przy otwartych oknach _____
 Czy umie pływać _____

Zgłoszony przez Intendaturę Drużyny, siły nabyte na jego rachunek następujące przedmioty rysunekami:

Przedmiot	Cena		Przedmiot	Cena	
	K	h		K	h
1. kapelusz skautowy			7. plecak		
2. kasecik miodu			8. nóż skautowy		
3. spodnie skautowe			9. 2½ m. linki		
4. sztyły wełniane			10. blaszanka skaut.		
5. pasek skautowy			11. twarda szczotka do ubrania		
6. laska skautowa					

Obwód głowy w cm _____ obwód karku w cm _____
 obwód w pasie w cm _____
 Długość od pasa do kolan _____ od kolan do stopy _____
 Zgłoszony chce przywieźć ze sobą następujące przedmioty:

W _____ dnia _____ 1912 r.

WYDAWCA: WYDZIAŁ SKAUTOWY
 ul. 200 WARSZAWSKA, BUDZICZKA 14-18P
 TEL. 22-81-82

najpóźniej do dnia 10 czerwca, posyłając pieniądze przekazem pocztowym pod adresem:

*Związek Sokół
 Ręce wyjadą do Anglii*

ul. Szkoła 7, Lwów.

Po 22 czerwca pieniądze już nie należy posyłać do Lwowa, lecz przywieźć ze sobą do Krakowa.

Kandydatom nieprzyjętym do Drużyny zostaną wpłacone pieniądze zwrócone dnia 25 czerwca.

6. Oprócz kwoty 150 koron, które zostaną wpłacone do kasy Drużyny, jest pożądane ażeby każdy członek Drużyny miał nieco swoich pieniędzy na pokrycie drobnych wydatków, jak oto: korespondencja, wstępy do ogrodów zoologicznych i t. d.

7. Wszyscy członkowie Drużyny pojedą wraz z oficerami skautowymi tą samą klasą (III klasa najlepszych pociągów pospiesznych), będą mieli ten sam stół i te same koszty (wydatków wspólnych, jak obozowania, hotelów, tramwajów i t. d.).

8. Każdy członek Drużyny (skaut) musi posiadać rysunek skautowy, składający się z następujących przedmiotów:

1. Kapelusz skautowy* (380 kor.);
2. Dwie koszule mundurowe* (po 6 kor.);
3. Spodnie skautowe* (po 6-50 kor.);
4. Dwie pary skautowych sztył wełnianych* (po 4 kor.);
5. Pasek skautowy* (2-60 albo 5 kor.);
6. Laska skautowa* (1-20 kor.);
7. Barwa zastępu* (dostarczy bezpłatnie Kier.);
8. Odmakna tej Drużyny skautowej do której skaut należy**);
9. Krawat* (1-20 kor.);
10. Plecak (6 kor.);
11. Dwie pary kalesonów do kolan**);
12. Jedna koszula nocna**);
13. Para podwiązki**);
14. Trzy pary skarpetek**);
15. Sześć chustek do nosa**);

16. Para trzewików mocnych sznurowanych (czarnych jeżeli podkutych, to niebylej ostro**) oraz para zapasowych sznurowadeł skórzanych;

17. Para sandałów płóciennych albo skórzanych**);

18. Sweter (albo kamizelka wełniana**);

19. Peleryna**);

20. Nóż skautowy* (3-50 kor.);

21. Zegarek**);

22. Notes z ołówkiem**);

23. 2½ metra cienkiej linki (manilskiej) ① 5%* (0-10 kor.);

24. Blaszanka skautowa, (nacięnię do gotowania z kubkiem z marką „Czuwaj**) (1-50 kor.);

25. Dwie ściereczki do wycierania naczyń**);

26. Składana łyżka i widelec**);

27. Manierka na wodę**);

28. Pudełko zapalek (albo lepiej zapalniczka w małej flaszkoczce szczelnie zakorkowanej**);

29. Trzy ręczniki**);

30. Para majteczek kąpielowych**);

31. Mydło w szczelnym zamknięciu**);

32. Szczoteczka i pasta do zębów w odpowiednim woreczku**);

33. Grzebień lub szczotka do włosów**);

34. Twarda szczotka do ubrania* (0-60 kor.);

35. Pasta i szczoteczka do butów w odpowiednim woreczku oraz pudełko tłuszczu do butów**);

36. Trzy woreczki na racje**);

37. Odpowiednie rzemyki do przytroczenia peleryny do plecaka**); przybory do sycia i 6 agrawek;

38. 50 gr. łożu salicylowego;

39. Książeczka do modlitwy.

Przedmioty oznaczone jedną gwiazdką, *) mogą członkowie nabyć po cenie zaznaczonej w nawiasach dnia 25 czerwca od intendatury Drużyny. W tym celu jednakże muszą o to poprosić, posyłając załączony formularz do dnia 10 czerwca z wyszczególnieniem przedmiotów, jakie intendatura Drużyny ma dla nich nabyć. W tym celu zgłoszeni nie potrzebują posyłać

(Kartę tę należy oddać i odesłać Kierownikowi Drużyny)

Zgłoszenie.

(Wszystkie rubryki należy wypełnić czytelnie)

Niniejszym proszę o przyjęcie mnie w poczet Drużyny Reprezentacyjnej Polski, jadącej na Zlot Skautowy w Birmingham. W razie przyjęcia przyrzekam być karnym i wypełniać wszystkie rozkazy naznaczonego drużynowego przyboycznych i zastępowego.

(podpis)

Polecenie drużynowego.

Zgłoszony jest skautem (młodziekiem) w mojej drużynie i jako chłopca karnego i dzielnego mogę go polecić na członka Drużyny Reprezentacyjnej

Uwagi _____

(podpis)

drużynowy _____ Dr. Sk.

Pozwolenie rodzicielskie.

Niniejszym pozwalam synowi memu _____

wziąć udział w Drużynie Reprezentacyjnej od dnia 25 czerwca do 15 lipca. Jednocześnie oświadczam, że prospekt Drużyny czytałem i że na warunki w nim zawarte godzę się. Dane podpisanego przez syna mego zgłoszenia potwierdzam.

W _____ dnia _____

(podpis)

Imię i nazwisko zgłoszonego _____

Wiek (lat skończonych) _____ Wzrost w (cm.) _____

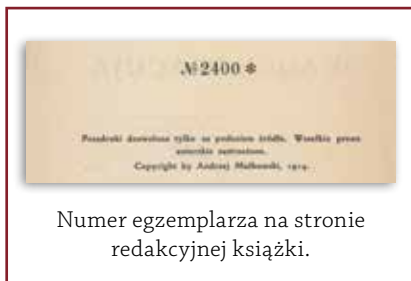
Obecne stanowisko (zakład naukowy, klasa itp.) _____

Zachowany fragment Prospektu Drużyny Reprezentacyjnej z 1913 r. Zbiory redakcji „Skauta”.

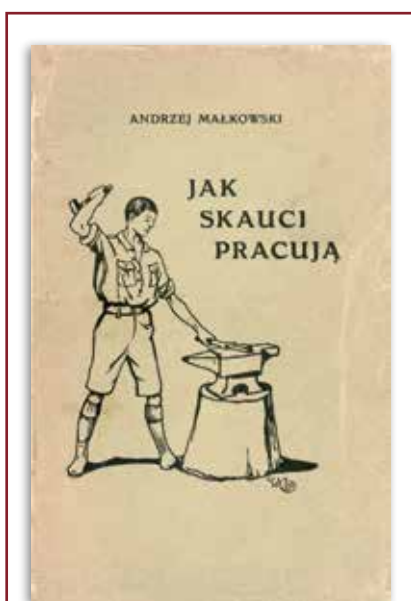
go kapitału. Bez znajomości nakładu książki trudno sądzić jak wielki był koszt druku.

Proszę czytelników, którzy posiadają oryginalną książkę *Jak skauci pracują*, aby nadesłali do redakcji „Skauta” numer egzemplarza. ■

M. Popiel

Numer egzemplarza na stronie redakcyjnej książki.

Dwa typy oprawy: u góry kartonowa miękka, poniżej kartonowa twarda. Zbiory redakcji „Skauta”.

Tabela I. Zestawienie znanych numerów egzemplarzy książki *Jak skauci pracują*?

Numer	Posiada	Dedykacja/pieczeć	Uwagi
0036	?	Pieczeć: Tadeusza Sulimirskiego Pieczeć: Kazimierza Palucha (późniejsza)	Egzemplarz oprawiony z książką: <i>Jungdeutschlands Pfadfinderspiele</i> , Leipzig 1913, s. 38 + reklamy
0081		<i>Dla katalogu Informacyjnego Towarz. im. Piotra Skargi z prośbą o recenzje, od autora, 19/6/14.</i>	
0357		<i>Koledze Januszowi Kotarbińskiemu z nadzieją, że może książka ta posłuży do użycia talentu malarskiego dla dobra naszego ruchu, uprzejmie ofiarowuje Andrzej Małkowski, 20/7/14</i>	
0471	Muzeum Harcerskie im. Olgi i Andrzeja Małkowskich w Zakopanem	Pieczeć: Biblioteka I ZE Pieczeć: Komenda Zakopiańskich Drużyn Skautowych	Egzemplarz, z którego wykonano reprint, Kraków, 1990
3959			
4065			Wklejony exlibris Wacława Błażejewskiego
5025			
5951			
0345	Tomasz Kuba Kozłowski, Warszawa	Wiesław Krakowiecki pl w II pl. I dr. cz. im. W. Żuk. Kurp Zbigniew	
0600	Maciej Głowacki, Peterborough	<i>Panu Janowi Skotnickiemu z prośbą o pamięć o skautach polskich, ofiarowuje Andrzej Małkowski 10/8/14</i>	
1658	Archiwum Narodowe w Krakowie Oddział w Tarnowie		
1688	Muzeum Ziemi Tarnowskiej	<i>Panu M. Geniuszowi, Przyjacielowi skautów polskich, autor, z prośbą o korektę, 19/6/14</i>	
2291			
2400			
3796	Redakcja kwartalnika „Skaut. Harcerskie Pismo Historyczne”, Tarnów	Dedykacja: <i>Podarunek drużynie dh. Kopyciński drużynowy</i> Pieczeć podłużna: Inwentarz II. Drużyny Harcerskiej im. S. Mohorta w Tarnowie. Pieczeć podłużna: Biblioteka Antoś [Berowski] Pieczeć okrągła: Z.H.P. Chor. Krak. II Dr. Harcerzy im. por. Sz. Mohorta w Tarnowie	
2456	Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia w Białymstoku/ Podlaska Biblioteka Cyfrowa		
3696	Biblioteka Narodowa w Warszawie/Polona		
3753	Miejska Biblioteka Publiczna im. Juliusza Słowackiego w Tarnowie		Dar Marka Popiela